

POPOTNIK.

List za šolô in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopist in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Postopanje učitelja z nedostatno nadarjenimi otroci. — A. M. Slomšek. — Logika. — Književna poročila. — Narodno blago. — Dopisi. — Razne stvari. — Posiv.

Postopanje učitelja z nedostatno nadarjenimi otroci.

Spisal Mate Fr. Kante, učitelj v Sežani.

(Konec.)

Jako vspešen in imeniten pripomoček za vzdržanje pazljivosti so vprašanja, katera morajo biti splošna, kratka in določna ter prosta in jasna, t. j. primerna zapopadljivosti otrok. Baš pri manj talentiranem učencu treba je strogo na vprašanja paziti. Vsak učenec naj pa tudi odgovarja popolnoma t. j. vprašanje ponavlja, kar je zopet vaja za spomin, kakor tudi v govoru.

S temi črticami podal sem splošne pripomočke (t. j. naz. pouk, vaje v govoru in privado k pazljivosti) v duševni razvoj menj talentiranih otrok, preostaja še mi omeniti in naštetiti ona sredstva, s katerimi se pojedine intelektualne moči posebej razvijajo. — Najpreje se ima razvijati spomin, ker brez razvitega spomina se razvoj razuma misliti ne dá; pa tudi druge duševne moči zaostajajo v pomanjkanju razvitega spomina. Nekateri otroci so tako nesrečno organizovani, kakor ne bi imeli nikakega spomina. A ne dajmo se varati zaradi tega, kajti spomin je zelo gibek; dá se tudi najslabši — okrepčati. K temu največ pripomore navada v pazljivosti; saj je znano, da so raztreseni ljudje navadno pozabljivi, torej brez pazljivosti ni dobrega spomina. Najznamenitejše sredstvo v pospeševanje spomina je polagano stopnjevanje v raznih vajah — od posameznih besed in stavkov do pripovedovanja tega, kar so slišali ali čitali ali računili. — Vsaka vaja naj bode zanimiva in srečno izvoljena tako gledé tega, kar se ima poučevati, kakor tudi gledé zapopadljivosti (razvidnosti) pojedinega otroškega talenta.

Pri izvolitvi raznega pouka naj učitelj ne zabi znamenitega reka iz skušnje: „Za predmete, katere ljubi posamičen človek, ima dober spomin.“

Z ozirom na otroški talent naj se pa učitelj varuje slabotni spomin preoblagati ga samo mehanično vaditi; isto tako ne sme biti prestrog gledé na učenčevo napredovanje. Priznava naj posebne zasluge slabo nadarjenih otrok; kajti če so tudi malo napredovali, tako jih je vendar ta mali pridobitek stal mnogo in mučnega truda, veliko marljivosti.

Nikoli ne sme učitelj tudi zabiti pedagoškega reka: „Noben dan brez vaj!“ — Otroci slabega spomina se z neumorno vajo vedno hitreje nauče — in čem dalje časa ponavljajo, tem več in lažje se nauče pa tudi priučeno časom trdnejše in zvetejše obdrže — torej spomin krepčajo. Kar se tiče uma (razuma), se ta prične uže s prvim nazornim poukom, sè spominskimi in govornimi vajami razvijati, in učenec dospe z rastočo zrelostjo tako daleč, da prične polagoma pridobljene si predločbe prav vezati, ločiti, primerjati, tedaj gotovo in trdno razsojevati in z vezavo raznih razsodkov napoti se k sklepu, k novemu prepričanju in uvidnosti. — Glavno pravilo zlasti z ozirom na menj talentovane učence naj je: „Zahteva naj se vedno od njih, da so predmet popolnoma razumeli, zapopali. Vendar pa se zahteva nikdar naj ne pretira, ako se pokaže, da je vtis od predmetove podobe v učencevi duši le temen, zamotan, nejasen ali celó napačen. Tukaj velja izrek znanega pedagoga: „Uebereile und übertreibe nichts!“, kajti razumnost (zapopadljivost) takih otrok je kaj okorna in njihov krog predločeb (Vorstellungskreis) kaj omejen.

V očigled tega naj ne bode sledeči opomin po nikakem nepotreben.

3. „Ne zahtevaj nikoli od svojih učencev preveč!“

Učitelj vé natančno število svojih učencev, vé tudi kakovost in pozna razmere življenja svojih učencev, vse to naj ima vedno pred očmi, kajti sè številom učencev raste i število malo nadarjenih odgojencev. Radi tega se ima pri pouku v šoli vselej množina učencev v poštev jemati, kajti šola, kjer se samo 5 ali 6 učencev odlikuje, drugi pa molče, kakor da ne znajo 5 šteti, ne napravi dobrega vtisa, pa tudi ne izvršuje svoje naloge.

Učitelj se toraj ne sme oddaliti od predmeta pa tudi ne pričeti nove naloge, dok se ni prepričal, da velika večina učencev prejšnje ne razume ter globoko v svojo dušo ne vtisne. Malo na enkrat, pa to malo v pravem, naravnem redu, po najboljših pedagoško-metodično-didaktičnih načelih poučevati, in s tem malim tako postopati, da postane učenec neizgubljiva lastnina. Položili smo tako trden temelj, na kojega še-le zamoremo tudi pri menj nadarjenih učencih gotovo in vspešno zidati.

Da tej zahtevi zadosti, treba je učitelju prave potrpežljivosti, da lahko eno in isto reč stokrat iu stokrat opetuje; poleg tega mora pa tudi imeti toliko intelektualne zmožnosti, da vsako besedo, vsako razpravo ali razlaganje v svojem pouku tako vravna, da intelektualnim zmožnostim učencev popolnoma pristoja.

4. Potrpežljivost mora biti učitelju krepost vseh kreposti. Varuje naj se sploh in posebno pa do slabo ali malo nadarjenih otrok biti razkačen, strasten, jezen, togoten. — Neovrgljivo prav ima nemški pedagog, ki pravi: „Froher Geist, munterer Sinn und ungetrübter Gleichmut sind Gaben Gottes.“ — Teh božjih darov je toraj treba učitelju vsaki dan Boga prositi.

Če imamo dovoljnega vspeha pri netalentovanih učencih z darežljivim in neutrudljivim poučevanjem, dalje z najvišo potrpežljivostjo in resnično pravo krščansko ljubeznijo, tako se navadno opazujejo nasprotni posledki, če se učitelj nad otroci huduje, jezi, je zmerja itd. S takim in enakim postopanjem uduši se ljubezen do šole sploh in do uka posebej, otroci postanejo razkačeni, hudobni pa tudi leni; učiteljevo zaupanje in njegova avtoriteta mineta, otroci popuste pouk, čeprav niso zadobili one mogoče izobrazbe, katere so potrebovali, katero

bi zadobiti morali. In kaj so taki učenci v poznejšem življenju?! — Vsi drugi bi bili v svojih prihodnjih družbinskih razmerah, v državljanskih odnošajih, v verskem obziru, če bi jim bil učitelj to, kar bi jim biti moral: dober pastir, dober voditelj in odgojitelj — usmiljen samaritan.

Anton Martin Slomšek,
pedagog, domo- in rodoljub slovenski.

Spisal Franjo Jamšek.

(Dalje.)

Od eno leto pred njim upeljanih bogoslovskih izdelovanj priobčil je najboljša dela v svojih „Drobtinicah.“ — Ali bi znabiti ne služilo tudi v spodbujo, izbrane, najpripravnejše, povodom okrajnih učiteljskih konferenc izdelane slovenske in nemške elaborate učiteljev po c. kr. deželnem šolskem nadzoritelju v posebnem pedagogičnem letniku v smislu enakopravnosti priobčevati? — Ta moj predlog je bil pred leti po skupnej okr. konferenci v sicer jednoglasno sprejet, a na merodajnem mestu se do sedaj ni manj ozir jemalo.

Zastran vsakoletnih pedagogičnih izdelovanj usojam si tukaj omeniti, da bi se z omejeno prisilenostjo znabiti — vsaj kvalitativno — še boljši spisi dosegati dali. Obvezani za to naj bi bili le oni brez sposobnostne preskušnje, vsi drugi pa naj bi se samo povabili po možnosti sodelovati. S ponosom smem reči, da je tudi med slovenskim ljudskim učiteljstvom razmerno ne majhno število marljivih, zavednih, neprisiljenih delovateljev na pedagogično-literarnem polju, kar nami svedočijo zlasti glasila njegova. „S è šolanjem nismo študij dognali — še le s potom h grobu jih bomo. — Umétniki in rokodelci so prisiljeni v svoje izobraženosti napredovati, kolikoveč mi. Drugače bomo v malih letih staremu orožju podobni, katero, po rji razjedeno, ne velja več za boj. Le utrujevalno delo duha oživljuje moč njegovo. Železo, ki se ne rabi, zarjevi in stoječa voda se usmradi“ — rekel je Slomšek svojim dušnim pastirjem, katere gotovo dobro premišljene stavke tudi mi prav radi na sebe obračajmo; saj vemo, da „kdor ne napreduje, on zaostaja“. A beseda „moraš“ in žuganje „če ne“ — naj se rabi le tam, kjer je ostalo moralično prisiljenje brez zaželenega vspeha, kar se pa pri štajerskem učiteljstvu še ni poskusilo! — In ker se učitelji klasifikujejo, na kar se pri prošnjah za službe vendar ozir jemlje, tedaj je moralična sila (nuja) toliko večja, zlasti za mlajše, še bolj naprej hrepeneče. Pri starejših in starih osobah pa dobre dejna obzirnost gotovo ne škoduje. Privoščimo pičle proste urice znabiti že slabookemu starčeku po prestanem trudapolnem dnevnem delu v samovoljno porabo! Zlasti pa bi bila omenjena prenapredba zastran konferenčnih elaboratov v takih pokrajinah prav izdatna, kjer so učiteljke osebe po zaslugah, starosti in značaju njihovem, ne pa dotične šole, oziroma šolski kraji v plačne razrede (recimo vrste) razvrščeni.

Med sploh praktičnimi vprašanji, katera je stavil Slomšek svojim „pastoralnim konferencam“, nahajate se tudi naslednji dve: „1. Kako bi se dalo od pomoči čutečemu pomankanju sposobnih šolnikov? Kaj bi lahko, in kaj naj storé dušni pastirji, da se odgojé, osobito za šole po deželi, rabljive učiteljske osebe? 1853. 2. Odkod prihaja vkljub pomnoženju naših ljudskih šol, da se širi brezvera, spridenost, zaničevanje vsake autoritete in pa nagib k puntu med ljudstvom? Kako bi se dale zlasti nedeljske šole bolje uréditi? 1858.

Njegovi vedno času primerni, jako previdni „pastirski listi“ v obeh jezikih (slovenskih do sleh dôb ljudstvo še poznalo ni) so bili in so še prav mikavno in podučljivo berilo, katero se je kmalu udomačilo ter v slovenskih časnikih ponatisnilo. V svojem „pastirskem listu“ l. 1848. nahajajo se pomenljive besede do duhovnikov: „Z eno unco dobrega vzgleda bomo več koristili, kakor z enim centom lepih besedi. — „S tajno močjo, katerej se ustavljati ne da, vpljiva izgled“ — so tudi njegove besede. V svojem „past. listu“ l. 1854. prigovarja duhovnikom povodom državnega posojila 350—500 milijonov goldinarjev, naj se po možnosti udeležé razpisane posojila, naj pa tudi ljudstvo k temu nagovarjajo.

Dne 7. aprila 1860 konstituvalo se je v Mariboru na Slomškovo povabilo „katoliško društvo gospej djanstvene ljubezni do bližnjega“ (v podporo zanemarjenih otrok in sramežljivih ubožcev). V ta namen našteje on 105 gld. kot ustanovnino in razun tega plačeval je letnino v znesku 200 fl.; za ustanovitev knjižnice temu závodu daroval je poleg mnogih dragocenih knjig še 100 gld. in v svojej oporoki sporočil je imenovanemu blagodejnemu društvu gospej še 1000 gld. — Na predvečer sv. Vincenca de Paula l. 1862. pozdravi on isto društvo v posebnem nagovoru, podeli mu iz Rima sebó prineseni papežev blagoslov ter mu razodene željo Pija IX., da se ustanovi v Mariboru „religiozni vzgojevalni závod za žensko mladino“, kar se je res kmali po Slomškovej smrti uresničilo. Dotični závod v rokah „šolskih sester“ je tedaj tudi Slomškovo delo!

Marljivo dopisoval je tudi v časnike „Zgodnja danica“ sè znamenjem „Miroljub“ in v „Theologische Zeitschrift“ in v „Zeit und Ewigkeit“ pod znamko „der Aufmerksame“. — Da se dobri časniki razširijo, ukazal je v župnijah, kjer ni bilo drugače mogoče, po jeden iztis „Zgodnje danice“ v splošno porabo na njegove stroške naročiti.

Slomšek je zopet, ki je upeljal v svojej škofiji družbo (bratno) sv. Cirila in Metoda v odpravo „razkolništva“ med Slovani, ter pripomogel, da se je tema slovanskima apostelnoma na čast v preprijazni cerkvi sv. Jožefa v Celju stranski oltar postavil.

Slomšku naročil je praški nadškof knez Schwarzenberg pregledati kot convizitator vseh 15 benediktinskih samostanov v našem cesarstvu, kar je on, če tudi bolehen, l. 1856. in 1857. vestno opravil.

Zadnje leto svojega življenja počesčeval je tudi slovensko čitalnico Mari-borsko sè svojimi duhovitimi govori. Trije nagovori njegovi shranjeni so celó v društvenem arhivu.

Dne 16. majnika istega leta (1862) odpotoval je v Rim k svečanosti raz-glašenja 27 japonskih mučenikov za svetnike. Od sv. Očeta odlikovan prišel je

dne 20. junija na tihoma domov, kakor je tudi ne kot vladika, nego le kot „mestni župnik“ potoval. — Kakor pred odhodom izdal je tudi po svojem povratku syoj slovenski pastirski list, katerih listov je bilo ljudstvo vsikdar zelo veselo.

Neizmerne zasluge pridobil si je konečno duševni velikan naš Slomšek s tem, da je za nove, v vsakem oziru boljše, ker prikladnejše šolske knjige od prejšnjih radovoljno poskrbel. V njih je mnogo žlahtne rude zavite, katere ne more ne rja, ne časa zob razjesti. — Zarad prestrojenja ljudskih šol v labodski škofiji namreč dopisovala sta si Slomšek in tedanji učni minister grof Thun cela 4 leta. Le-tà ga je zagotovil v tej stvari ničesar ukreniti brez sveta bistroumnega, uglednega knezo-vladike, ta pa je tudi radostno svoje usluge obljubil, „ker ima to za svojo sveto dolžnost, k razevitu prave ljudske omike po svojih močeh sodelovati.“ Obvezal se je pregledati vse učne knjige ter preskrbeti osnovo novih. Da se to toliko temeljiteje zgodi, naprosi najboljših učiteljev v vladikovini, naj o tem svoja mnenja izrazijo ter na podrobna vprašanja svoje odgovore predložijo.

Zaznamovanja o načrtu in o osnovi posameznih učnih knjig našla so se kakoršna so se ministru predložila. — Doposlane mu rokopise je sam pregledal in popravil. Za dvojezikovne šole spisal je lastnoročno slovensko-nemško slovnico. Med drugimi knjigami šoli namenjenimi spisal je l. 1854. znano „Ponovilo“ posebno skrbljivo. „Potrudil sem se najboljše moči iz svojega okoliša za sestavo te učne knjige pridobiti, jim tvarino kakor tudi obliko naznaniti, doposlane sestavke s pazljivostjo pregledati in izločiti. Po tem takem znala bi služiti ta knjiga ne le v ponovilo šolskih predmetov posebno starejšim šolarjem, marveč zna biti tudi rabljiva knjiga za dom šoli odrasli mladini z odločno smerjo na vsakdanje življenje.“ Le-ta, kakor sploh vsaka dobra knjiga se sama hlali, a poleg tega pohvalil jo je tudi imenovani minister sam, rekoč: „...katera ne bo samo ponavljavni pouk na posebno vspešni način povzdignila, ampak tudi slovenskemu ljudstvu za praktično življenje bistveno sredstvo ponujala, versko mišljenje gojila in gubljivim namenom pot zastavljavla.“ — „Kratko vodilo za malo — (l. 1853) in veliko berilo (l. 1855.) Učiteljem dober svet“ — nahaja se v „Drobtinica“ od l. 1861. na str. 275. Poleg slovenskih izdal je tudi dve slovensko-nemški berili (čitanki), kar pa nekaterim ni bilo po godu. Pri obravnavi katekizma in evangelja pa je bil strogo proti nemščini. Po starem sistemu zlorabili ste se namreč tudi oni dve knjigi kot sredstvo pri učenju nemščine. — Še za otroškemu razumu in sreč primerne naréke kot vaje v pravopisu je v svojih „Drobtinica“ l. 1853. str. 225. poskrbel. Zasluge njegove za prevoj ljudskega šolstva priznavalo je vse slovensko, in nepristransko nemško razumništvo tedanjega časa. Poleg drugih odličnih osob in strokovnjakov izrazil se je istočasni c. kr. šolski svetovalec za Koroško, slavno-znani veščak Rud ma š o po Slomšku izdanih šolskih knjigah, da so „balzam za skeleče rane“, ter zagotavlja, da bo de „po vseh slovenskih pokrajinah Koroškega ljudstvo po njih posegalo,“ in on ne ve „boljšega zdravila za naše ljudske šole“, od onega; kajti „šolam, v katerih se Slovenci prezirajo, ali pa se s temi ravna, kakor da bi bili na pol Nemci, ni pomagati. Izkušnja jih je že dalno obsodila, a ne zadosti glasno. Kakemu

drugemu jeziku ima biti materni jezik podlaga, ako se hoče vsaj nekaj sadú, in to ne na kvar omike, doseči. Ako ostanejo po deželi dosedajne ultra-nemške knjige v rabi, tedaj bo tudi sad dosedajni ostal." — V nekem ministerskem rescriptu pa je brati: „Šteje se v srečo, da se je našel v njegovej (Slomšekovej) osebi mož, kateri združuje poklic, veljavnost, znanost in lastno izkušnjo na taki način, da se bo podvzetje, za katero gre tukaj v blagor šolarjem, gotovo z vzpehom izvedlo.“

(Dalje sledi.)

Logika.

Spisal Dr. Josip Križan,

kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.

(Dalje.)

II. Oddelek.

Pouk o pojmu.

§ 13. Kaj je pojem (notio s. conceptus) in kako se razlikuje od predstave?

Zakoni mišljenja dajejo našemu mišljenju pravo popolnost, ali oni si sami gradiva ne stvarjajo, ampak podaje jim je čutno začetjenje. Pojem je oni naj-enovrstnejši prvec mišljenja, ki izvira iz čutnega začetjenja, in naša naloga je s pojmom se natančno seznaniti. Pojem predmeta je ona misel, ki v našej svesti stvarja predmetu ne samo podobno, ampak celo enako predstavo, da predmet lahko od vseh drugih razločujemo. Ker so pa predstave o istem predmetu zelo različne, zato moremo reči, da je pojem o predmetu samo ona predstava, s katero se označijo znaki, ki so vsem tem različnim predstavam o istem predmetu skupni. Taka predstava mora biti očiščena od vseh nebitnih znakov in zato tudi zamoremo reči, da je pojem predmeta ali stvari zbroj bitnih znakov na stvari ali predmetu. Toda tako zamoremo označiti le sestavljene pojme. Potem je pojem logični ideal, kateremu se z mišljenjem tem bolj približamo, čim bolj se predstava o predmetu od nebitnih znakov očisti.

Opazka 1. Pod čutnim začetjenjem, ki je vir pojmov, razumevamo posebno skupino enojnih občutkov. Ako si stvarimo podobo lilije, tedaj so znaki, katere nam čuti podajajo, ti-le: bela barva, lepa podoba keliha, ugoden vonj in mehko listje kakor baržun. Tej skupini znakov pridružujejo se tudi nehote druge predstave, ki ne pripadajo predstavi „lilije“, in baš od teh mora se glavna predstava očistiti. Takó n. pr. pri stvarjenju pojma „palmo“, ne smemo misliti na palmo, ki smo jo videli v tem ali onem vrtu, v tej ali onej posodi, ampak moramo naštetí vse palmam pripadajoče znake. Razum tedaj stvarja pojme takó, da občutke čutov med seboj primerja, različne predstave med seboj spaja, jih od nebitnih znakov očiščuje in njihove bitne znake v celost združuje.

Opazka 2. Vsak pojem pa v zunanjem svetu nima vselaj predmeta, ki bi ga začetiti mogli in zato delimo pojme na umske (abstraktne) in stvarne (konkretno). Pojem je umski, ako je njegov predmet lastnost, stanje, delavnost, krepost i. t. d. drugega kakega predmeta n. pr. trdost, dobrotá, krepost i. t. d. Ako je pojmu predmet ali stvar, ki se v zunanjem svetu v resnici nahaja, ali se kot tak misliti more, tedaj je pojem stvaren, n. pr. mesto Varaždin, hiša, kamen i. t. d.

Opazka 3. Po mnenju nekaterih modroslovcev se pojem in predstava samo po tem razlikujeta, da je pojem nekaj objektivnega, predstava pa nekaj subjektivnega. Pojem in

predstava je podoba, ki si jo naša duša o kakem predmetu vstvarja. To podobo imenujemo predstav o, ako se oziramo na to, kako ta podoba v naši duši nastane, kaki občutki jo spremljajo, toraj ako to podobo opazujemo od psihologične strani. Ako se pa oziramo le na vsebino te podobe in na to, kar podoba predstavlja, toraj ako opazujemo podobo od logične in objektivne strani, imenujemo jo pojem. Vsled tega je tedaj vsak pojem predstava, nikako pa ni vsaka predstava pojem. Se li oziramo pri predstavi samó na to, kar ona predstavlja, in v čem se od drugih predstav razlikuje, tedaj je predstava in pojem isto; ináče pa se pojem od predstave tako-le razlikuje:*) 1. O istem predmetu imamo samo eden logični pojem, neizmerno mnogo pa predstav, ker predstave spreminjajo se po razmeri, osobi, času, stanju itd., pojmi pa ne. Tako je n. pr. pojem o Bogu za vse ljudi enak ali isti, predstava pa različna, ker vsak človek si predstavlja Boga po stopnji svojega izobraženja. 2. Predstava je neposredno istinita, ker je ona istinit dogodjaj v naši duši, pojem pa nema neposrednje istine, in služi za abstraktni obrazec. 3. Bitnost predstave odvisi od časa, ona pojma pa je od časa neodvisna, zato pojem predmeta obstoji, predno ljudje isti predmet poznajo. Takó je pojem električnih brzojavov obstajal, predno so ljudje iste poznali.

§ 14. Vsebina (complexus) pojma.

Pri vsakem pojmu moramo paziti na dve glavni stvari in sicer na vsebino in obseg pojma. Seznanjali bomo se najpred z vsebino in potem z obsegom. Pod vsebino**) pojma razumevamo one znake s katerimi je on kot pojem označen, ali s katerimi postane pojem baš pojmom.

Po vsebini so pojmi edino trdivni (positivni). Tudi pojem „ne“ je trdiven. Njegova vsebina je namreč znak nekave.

Po kolikosti delimo pojme z ozirom na vsebino na enojne (*conceptus simplex*) in sestavljene (*conceptus compositus*). Enojni so tisti pojmi, ki se z mišljenjem z enim edinim znakom izražujejo. Tako sta n. pr. pojma: nekaj in nikaj, enojna pojma, ker prvi misli se samo s znakom trditve, drugi pa s znakom nekave. Tudi pojem barv (*sar*), brojev, konsistencije itd. so enojni pojmi. Enojni pojmi imenujejo se tudi nerazločljivi, ker jih ne moremo v posameznost razločiti. Tako so n. pr. pojmi „sila“, „vzrok“, „razlog“ i. t. d. nerazločljivi.

Pojem je sestavljen, ako ima v svojej vsebini celo množstvo znakov, ali, ako stvarja njegovo vsebino več pojmov združenih v eno celoto. Pojem „Bog“ n. pr. ima v svojej vsebini mnogo drugih pojmov, kakor dobrota, svetost itd. Sestavljeni pojmi zovejo se razločljivi, ker se lahko razločijo v posamezne predstave. Tako so pojmi: žival, človek, rastlina itd. sestavljeni in razločljivi pojmi. Pojem „človek“ moramo razločiti tako-le: Človek = čutno, umno bitje. Da se sestavljeni pojmi ne morejo brez konca in kraja razločevati, ampak samó do enojnih, razumeva se samo po sebi.

§ 15. Materija (tvarina) in oblika pojma.

Na vsebini sestavljenih pojmov moramo paziti materijo ali tvarino in obliko. Tvarina ali materija sestavljenega pojma so oni znaki, na katere se je vsebina sestavljenega pojma razločila ali razstavila. Oblika je pa način, kako te znake z mišljenjem med seboj v celoto združujemo. Tvarina in oblika ste tedaj vsebina sestavljenega pojma. Tako so n. pr. na pojmu *abcd* znaki

*) Glej Lindner stran 10.

**) Vsebino zamoremo imenovati tudi one znake, kateri pojem stvarjajo ali s katerimi se mora pojem misliti.

$a b c d$ in sicer vsak za se tvarina pojma. Oblika je pa način, kako znake $a b c d$ med seboj združimo. Od oblike odvisi vsebina sestavljenega pojma. Tako se zamore dogoditi, da imata dva pojma isto stvarino, nijuna vsebina pa je vendar različna, ako imata namreč različno obliko, to je, ako so nijuni prvci vsak med seboj drugače združeni. N. pr. velika hiša je z malimi okni in mala hiša z velikimi okni. Enojni pojmi nima oblike, ker jim je pojem sam ob enem tudi njihova vsebina. Takó n. pr. pojmi: „sila“, „vzrok“, „razlog“ itd. nima oblike, stvarino pa predstavljajo pojmi sami.

§ 16. Znaki pojma.

Kar v zunanjem svetu ali v resnici pojmu pripada ali se samo misliti more, zove se *predmet* (*objectum*) pojma in se označuje s znaki. Akoprem znaki v svojej celoti stvarjajo vsebino pojma, tako vendar znaki nima iste ali enake vrednosti za bitnost pojma. Nekateri znaki, ako se namreč izpusté iz pojmove vsebine, bitnost pojma tako spremené, da pojem prestane biti pojmom, drugi pa iz pojmove vsebine izpustivši se pojem sam sicer spremené, ali bitnost mu ostane nespremenjena.

Po tem tedaj razločujemo znake pojma na dvoje:

1. Znaki, brez katerih se pojem ne more misliti, imenujejo se *bitni* (*notae essentialies*), ker stvarjajo bitnost pojma. Takó je n. pr. za četerokot „četerostran“ bitni znak, ali pojmu človek sta bitna znaka „telo“ in „duh“.

2. Znaki, brez katerih se pojem misliti more, imenujejo se *nebitni* (*notae accidentales*). Pojmu četerokot je nebitni znak „pravokoten“, ali pojmu človek so nebitni znaki: „bogat“, „učen“ itd.

Bitni znaki so zopet *lastni*, ako so namreč lastnost enega pojma, ali *občni*, ako pripadajo ob enem večej množini pojmov. Takó je n. pr. „istostran in pravokoten“ bitni lastni znak četerokotnika „četerostran lik“ bitni občni znak vsek četerokotov.

Med bitnimi znaki so posebno znameniti *znak roda* (*genus proximum*) in *znak vrsti* (*differentia specifica*). Prvi je glavni del pojmovne vsebine in določuje pojmu svoje mesto v rodu; drugi pa razločuje pojem od vseh drugih spadajočih v isto vrsto.

Opazka. Bitni znaki imenujejo se tudi prvobitni (*originariae, primitivae, constitutivae*), ker oni ne izhajajo iz drugih znakov. Nebitni imenujejo se pa tudi posledstveni (*consecutivae*), ker se iz prvih izvajajo. Tako je n. pr. prvobitni znak kroga, da so vse njegove pike (točke) od središča enako oddaljene; posledstven pa, da je on kriva črta. Pojem samo s prvimi znaki je točen, on pa, ki ima kraj prvih tudi druge, prepoln (pleonastičen).

K nebitnim prištevamo nebitne znake v ožjem smislu, to so taki, ki z bitnimi niso v nikakej zvezi, in zato se oni iz bitnih ne morejo izvajati, in ti izvirajo iz medsebnere predmetov ali njihovih pojmov, časa in prostora.

§ 17. Obseg pojma.

Množina predmetov ali pojmov, ki jih pojem obsega, ali ki jih s pojmom mislimo, ali na katerih se neki pojem kot znak nahaja, zove se *obseg* pojma. Tako n. pr. stvarjajo obseg pojma „trikot“ pojmi „raven in neraven“, „ravnočrten in krivočrten“, „istostran in raznostran“, „pravilen in nepravilen“. Obseg pojma določimo tedaj, ako naštejemo vse pojme, ki imajo isti pojem za znak.

Gledé obsega delimo pojme na občne in posebne. Občni so oni, ki se nahajajo na celih skupinah predmetov ali oseb. N. pr. „umetnik“, „učenjak“, „gora“, „dol“ itd. Posebni pa so oni pojmi, katerim pripada eden edini določeni predmet ali oseba. N. pr. „Vodnik“, „Ljubljana“, „Sokrat“ itd. Posebni pojmi imajo gledé obsega isto lastnost, kakor enojni gledé vsebine, ob enem pa sta ta pojma ona meja, katere pojmi prekoračiti ne morejo.

Opazka. Ker v isto skupino spadajoči predmeti stvarjajo vselej posebni razred, zato se občni pojmi imenujejo tudi *razredni* (Klassenbegriffe). Od razrednih pojmov moramo skupne (Kollektivbegriffe) razločevati, prvi namreč izražujejo celoto predmetov nahajajočih se v istej skupini, drugi pa množstva posameznih predmetov.

§ 18. Jasnost, razločnost in popolnost pojma.

Gledé tega, kakó pojem svoj predmet razjasnjuje in kako si je razum ta pojem prisvojil, to je koliko ga je v naše svesti po vsebini in obsegu, delimo pojme na *jasne* in *razločne*, *nejasne* in *nerazločne*.

Pojem je jasen (*notio clara*), ali ima toliko znakov, da zamore um razločevati njega samega od vseh drugih pojmov, kakor tudi njegov predmet od vseh drugih predmetov. Pojem je tem jasnejši, čim bolje znamo razločevati kaj v njegov obseg spada ali ne. Jasnosti je nasprotna nejasnost ali tema (*obscuritas*). Takó je n. pr. onemu pojem „fizika“ jasen, ki zna fiziko razločevati od drugih prirodnih znanosti; ali pojem „rumen“ je onemu jasen, ki zna rumeno barvo od drugih razločevati.

Pojem je razločen (*notio perspicua*), ako so njegovi znaki jasni; ináče nerazločen (*notio imperspicua*).

Ker se pa znaki v vsebini in obsegu nahajajo, zato moremo reči, da je pojem razločen, ako so znane poedinstvenosti njegove vsebine in obsega.

Na vsakem pojmu moramo tedaj razločevati dvojjo razločnost, in sicer *notranjo* ali *intenzivno* in *zunanjo* ali *ekstenzivno*. Ako namreč vsebino pojma s pomočjo razlage razložimo v svoje znake, tedaj nam je pojem intenzivno razločen; ako mu pa občnost obsega razložimo s pomočjo razdelitve v edinstvenost, tedaj nam je pojem ekstenzivno razločen. Z ozirom na vsebino so enojni, z ozirom na obseg pa posebni pojmi najrazločnejši.

Pojem je popoln (*notio completa*), ako ima vse bitne znake predmeta, da se s tem iz njega lahko izvajajo vse lastnosti predmeta kakor posledki iz razloga; nepopoln (*incompleta*) pa, ako ne poznamo vseh bitnih znakov.

(Dalje sledi.)

Književna poročila.

„Slov. Matica“ je za l. 1885. izdala dve knjigi, namreč: *Spomenico tisočletnice Metodove smrti* in pa *Letopis* za l. 1885. Spomenica nam na podlagi zgodovinskih virov razpravlja v I. delu življenje in delovanje slovanskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda, v II. delu pa se pojasnjuje zgodovina slovanskih držav v 9. stoletju. Knjigo je spisal znani slov. zgodovinar g. dr. Fr. Kos. Letopis prinaša več prav jedrnatih člankov iz peres raznih slovenskih pisateljev. Gledé vrednosti letošnjih knjig po vsem pritrdimo sodbi „Ljubl. Zvon-a“, ki je v l. letošnji številki dejal, da bodo tisti, ki knjig ne štejejo, temveč tehtajo, ž njimi gotovo zadovoljni.

Vendar pa rečemo, da tudi letošnje knjige mnogim udom ne bodo po volji, in to zato ne, ker je tvarina, ki se v njih razpravlja deloma preučena, deloma pa tudi po svojej vsebini ni toliko splošna, da bi zamogla vse matične ude zanimati. Žalostne osode, ki je zadela mnogo matičnih knjig iz prejšnjih let, da se namreč niso niti prerezale, še manj čitale, se tudi letošnje knjige ne bodo za vsemi ubranile. Že večkrat so se pri nas pojavili glasi, da Slov. Matica sicer prinaša dovolj učenih razprav, da pa vse premalo skrbi za berilo, katero bi zamoglo tudi ude z navadno omiko zanimati, da se premalo ozira na leposlovstvo. Ravno to je pa tudi glavni vzrok, da med nami za „Slov. Matico“ prav za prav nobenega navdušenja ni, in da imajo poverjeniki prav neprijetni opravke, ker so prisiljeni ude prav nadlegovati, da plačajo letnino ali pa celo z novega pristopijo. Slišati morajo pa tudi večkrat kaj neprijetne besede: zakaj mi bodo knjige, saj jih ne čitam, ker me dovolj ne zanimajo. Zato se pa tudi ni čuditi, da ima „Matica“ tako pičlo število udov, in da to število pred pada nego raste. Dokler ne bode „Matica“ izdavala takih knjig, ki bi ugajale večini njenih udov, dokler bodo udje pristopali in letnino plačevali le iz „golega rodoljubja“ tako dolgo — tega smo uverjeni — se tudi sedajno število njenih udov ne bode zdatno pomnožilo, in „Matica“ bode še nadalje tako nekako životarila. Namen „Matici“ bi naj ne bil, da nas zalaga z učenim, malokomu umljivem berilu, ampak ona naj skrbi pred vsem za berilo, ki bode mikalo inanimalo navadno izobražene stanove. Le na ta način si bode odprla pot med slov. svet, budila bode slov. zavest in narodni čut med meščanstvom pa tudi med priprostim ljudstvom bode našla dovolj prijateljev. — Ako bi „Matica“ začela izdavati slov. pisatelje, kako močno bi ustregla vsemu slov. občinstvu. Ne da bi se primerjali z Nemci, ki so svojemu ljudstvu oskrbeli na stotine izdaj svojih klasikov, moramo vendar priznati, da smo v tem oziru take reveži, da je kaj. Ako potrebuješ tega ali unega slov. pesnika, tedaj ga išči pri Ponciju in Pilatu in še ga ne boš dobil na oči. Od Prešerna so nam znane le dve izdaji, ki so pa tako redki, da jih sedaj skoraj ni lahko dobiti. Ravno to velja tudi o vseh drugih pisateljih. Kdo bi pač bil v prvi vrsti poklican, da nam oskrbi izdajo naših pesnikov in pisateljev, ako ne ravno „Matica“? Izdaja pa bi morala po vsem taka biti, kakor to zahteva okus našega časa, vsakemu pisatelju bi se naj pridjal primeren životopis, potem kritična ocena njegovega delovanja sploh in njegovih del še posebej. Kjer bi pa bilo treba pojasnil, dodjati bi se morala tudi ta, da bi potem pisatelja vsak ložej umel. Zvunajna oblika pa bi morala biti elegantna in v vsakem oziru tehnično dovršena. Tako ravna tudi drugi narodi. Zvršila pa bi se izdaja slov. pesnikov in pisateljev s primerno zgodovino vsega slov. slovstva. Pa tudi po tuje narodnem slovstvu, zlasti slovanskem bi se naj včasih ozrla. ter nam — kakor je to vsaj deloma storila že dosihdob — tudi zanaprej prinašala dobre prevode slovečih del slavnih pisateljev slovanskih. Vmes pa bi se včasih, če bi kazalo, tudi lahko izdala kaka učena knjiga. Tem potom bi „Matica“ gojila obe stroki, učenost in leposlovje in prepričani smo, da bi v kratkih letih zamogla čisto o drugih vspehih govoriti, nego bode pa tako, ako še nadalje pri svojem sedajnem načelu ostane, da je namreč njen prvi in glavni namen, širiti in skrbeti le za učene razprave.

Ako se na podlagi tega načela ni mogla vzdržati, „Matica“ na Hrvškem, kjer so vse šole od najnižjih do najvišjih v domačih rokah, kaj hočemo potem reči mi, ki še niti jednorazrednic nimamo po vsem v svojih rokah. Vse to pa smo rekli, da s tem pokažemo, da se popolnoma strinjamo z mnenjem, katero je razodel g. J. Staré v svojem XIII. pismu iz Zagreba, v 2. številu letošn. „Zvona“. Vsaka beseda v omenjenem pismu

zdi se nam tako važna, da nič bolj ne želimo, kakor da bi dotični glasi našli pri nas mnogo prijateljev, in da bi se zlasti pri matičnih odbor-
nikih nikakor ne preslišali. Končno pa še želimo z g. Staré-tom: „da
tudi drugi razodenejo svoje mnenje in naposled bomo v zlogi in ljubavi
pravo zadeli“.

—t—

Der Schulgarten. (Anleitung zur Errichtung, Pflege und
pädagogischen Verwerthung desselben. Von Fr. Langauer,
Bürgerschullehrer, Wien, 1885. Verlag Georg Paul Faesy. Preis
80 kr.) To je ena najboljših knjig, kar nam jih je v tej stroki znano.
Prav natančno nam pisatelj opisuje, kako je šolski vrt vrediti, kako v
njem delati, kako je porabiti mladino, da dobi veselje do vrta in se tudi
ž njim okoristi. In kar knjigi posebno vrednost podeljuje, je to, da se v
njej razpravlja tudi metodika šolskega vrta. Sploh pa vsa knjiga kaže,
da je pisatelj sam velik prijatelj šolsk. vrta, da se sam ž njim mnogo
peča in ukvarja, in da si je ravno tem potom prisvojil vse to, o čemur v
svojej knjigi govori. Mi toraj to knjigo vsem našim prijateljem šolskih
vrtov prav gorko priporočamo.

—k

„Spomenik slovenske vzajemnosti“ je naslov knjigi, koju je spisal,
založil in podaril Slovincem vrli naš rojak Anton Trstenjak, urednik
„Slovan“-ov v Ljubljani. Knjiga obsega 276 str., male 8. in je ozaljšana s 40 krasnimi podobami-večinoma portreti slavnih in veljavnih Slo-
vanov. Po vsebini se razdeljuje v 5 poglavij: I. Slovenci in Hrvati
v zlati materi Pragi. Spomin na potovanje Jugoslovanov v Prago
1885. II. Slovenci in Hrvati na Velegradu. Spomin na tisočlet-
nico slovenskega blagovestnika sv. Metoda. III. Nekaj listov iz
slovenske knjige. Spomin na tristoletnico smrti začetnika slo-
venski knjigi Primoža Trubarja 1586. IV. Nekaj listov iz
hrvaške knjige. Spomin na petdesetletnico preporeda hrvaške knjige
1835—1885. V. Nekaj listov iz česke knjige. Spomin na iskreno
bratovstvo, skleneno z dragimi brati Čehi v zlati materi Pragi 1885.

Vsi oddelki so pisani z redko navdušenostjo iskrenega rodoljubja, v
gladkej in čistej slovenščini. Knjiga vtegne služiti vsakemu zavednemu
Slovincu v zdravo in zanimivo berilo in tako izvršiti popolnoma svoj namen,
kateremu je posvečena, biti namreč posredovalka in pospeševalka
slovenske vzajemnosti. Ker je tudi zunanja njena oblika kaj okusna
in tisk lep in pravilen, nje cena ni previsoka. Velja namreč s poštnino
vred 1 fl. 10 kr. in se naroča pri gosp. pisatelju v Ljubljani. Naj
bode vsem zavednim Slovincem prav gorko priporočana!

—ski.

Bibliotéka paedagogických klassikův českých in cizích imenuje se večje
delo, ki izhaja od početka 1885. l. v Velkem Mezíříči na Moravskem v
v J. F. Šaška-jevi tiskarni v sešitkih po 3 pole vel. 8° pod vredništvom
Fr. Bayer-ja, učitelja v Jeřšině, kateri je ob jednom tudi izdajatelj in
založnik. Izdajatelj namerava s tem delom podati učitelstvu dobrocéno
zbirko najimennitnejših spisov českých in drugih pedagogov. Zlasti bodo za-
stopani v bibliotéki paedagog. klassikův od Čehov: Fr. Bartoš,
dr. Jos. Durdik, dr. Peter Durdik, J. Kapras, Jan Amos Komenský, Jan
Ev. Kosina, Jan Lepář, dr. Gustav Adolf Lindner, dr. T. G. Masaryk,
Vinc. Prausek, Jan Štastný, dr. Antonín Tille, Josef Wenzig, Frant. J.
Zoubek. Od tujih: Basedow, Fénélon, Francke, Herbart, Herder, Locke,
Montaigne, Niemeyer, Pestalozzi, Plato, Quintilian, Rousseau, Salzman,
Schleiermacher, Spencer i dr. v dobrih prevodih. — Mi posedamo do
sedaj sedem sešitkov. Prvih 6 obsega delo „Drobné články paedagogické
a psychologické. Sepsal c. k. šk. rada Dr. Gust. Ad. Lindner, c. k. ř.
professor paedagogiky a filosofie na české Karlo-Ferdinandské universitě

v Praze, bývalý ředitel gymnazijní i seminární. S podobiznou a životopisem spisovatelovým, katero ima to-le vsebino: Misto úvodu. — I. Články všeobecné. O nynějším stavu filosofie. Nesnáze charakteru. O vyvoji ducha na základě mluvy. Ethické základy vychovávání. Veřejná mravnost a škola. Svět a naše úsoba. Vychovávání společnosti. O vychovatelském úkolu našeho věku. Náboženská, politická a národohospodářská idea. — II. Články psychologické. Obrazy z oboru duševědy. O nesmrtnosti. Rozhled v oboru duševědy. O rozmaru. Hovory psychologické. — III. Články paedagogické. Didaktický materialismus a koncentrace vyučování. Diagram ve vyučování. O kráse slohu. Herbert Spencer. Mnohojazyčnost u vychovávání. O vzdělání učiteluv. O cvičeních řečnických. Názornost a názorné vyučování. Jocotot a jeho myšlenka. O vychovávání vychovatelek. O soustředěnosti učby. O škole jako ústavě vychovávacím. Věcní zápas. K valnému sjezdu učitelskému na Moravě r. 1883. — IV. Životopis Dra Gustava Ad. Lindnera.

Ta 1. knjiga ped. klasikov se tudi posebej dobiva in se vsakemu, kdor pošlje g. izdajatelju „Bibl. paed. klasikov“ 2 fl. 10 kr., dostavi pod zavitkom franko. S 7. sešitkom začela so se objavljati J. A. Komenského zbrana dela. — Mi „Bibl. paed. klasikov“ vsem slov. učiteljem, ki so zmožni tudi českega jezika, prav gorko priporočamo.

—ski.

Vrtea — edinega časopisa za slovensko mladino, ki je kaj izvrstno vredovan in toraj najizdatnejše podpore vreden — je početkom tega meseca izšla 2. številka s to le vsebino: 1. Povest o Ivanki. (Iz Češčine preložil R. K.) 2. Po zimi. A. Pin. 3. Cigani. J. T. 4. Babica. Lavra Natalija. 5. Pisma mlademu prijatelju II. P. B. 6. Cerkv sv. Nikolaja v Krestenici. P. Medvešek. 7. Listje in cvetje. — Vrtec izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji za vse leto 2 gld. 60 kr.; za pol leta 1 gld. 30 kr. — Naj bi ga nobena šola ne pogrešala!

Slovan prinaša v 4. številki sledečo vsebino: Le plakaj. Pesem. S. Gregorčič. — Le enkrat. Pesem. Nezvan. — Toma Gajdek. (S podobo.) — Drobne pesmi. Zložil Dragoš Kokoljev. I. in II. — Po plesu. Pesem. Fr. Gestrin. — Janez Solnce. Zgodovinska novela. Spisal dr. Ivan Tavčar. (Dalje.) — Prošlo! Pesem. Fr. Gestrin. — Triolet. — Na preužitku. (Dramatski poskus.) Breznikov. — Jezičnik XXI., XXII., XXIII. (Konec.) Andrej Fekonja. — Hrvaški spomini. Spisal J. Trdina. (Dalje.) — Naše slike: Jezus in grešnica, Prorokovanje Libuše. — Pogled po slovanskem svetu. Slovenske dežele. Ostali slovanski svet. — „Slovan“, katerega s tem priporočamo našim čast. bralcem v naročbo, velja za vse leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 fl. 30 kr., za četrt leta 1 gld. 30 kr.

Ljubljanskega zvona 2. zvezek ima to-le vsebino: 1. Svoimir: „Moj oveneli cvet.“ Pesem. 2. Svoimir: „Zaželjeni dan.“ Pesem. 3. Josip Starè: „Prvi sneg.“ Povest. (Dalje.) 4. Anton Funtek: „Kraljica pač lehkó si ti!“ Pesem. 5. J. Trdina: „Bajke in povesti o Gorjancih.“ 27. Puščavnik Florče. 6. Josip Jurčič: „Slovenski svetec in učitelj.“ Zgodovinski roman. II. Sloveni v 9. stoletji. — III. Vitoglav, knez v Gradišči. 7. Iv. Vrhovec: „Iz domače zgodovine.“ II. Pasijonska procesija na veliki petek v Ljubljani. 8. Anton Funtek: „Božji poslanci.“ Pesem. 9. Josip Starè: „Pisma iz Zagreba.“ XIII. 10. Anton Funtek: „Nevesta.“ Pesem. 11. A. Funtek: „Po bolezni.“ Pesem. 12. D. Fr. J. Celestin: „Vissáron Grigórijevič Bělinskij.“ (Dalje.) 13. And. Fekonja: „O početkih slovenske književnosti.“ (Dalje.) 14. Janko Kersnik: „Mačkova očeta.“ 15. Književna poročila: Dr. Janko Babnik: I. Dr. Fr. S. Krauss: „Sitte und Brauch

der Südslaven.“ Fr. Wiesthaler: „II. Jezičnik.“ 16. Evgen Lah: „Matica Slovenska in Družba sv. Mohorja.“ 17. Listek: Nove knjige slovenske. — „Kres“. — „Rogač“. — „Edinost“. — Pisateljsko podporno društvo. — † Toma Gajdek. — „Tiskopis, a ne rokopis slovenski. — „Droben spisak Truberjev“. — „Prinos k naglasu u novoslovenskom jeziku“. — Japljevo pismo iz l. 1803. — „Archiv für slavische Philologie“. — Pro domo. J. Kalan: „Šah“. — „Ljubl. Zvon“ stane 4 fl. 60 kr. na leto in se po svoji vsebini sam priporoča.

Narodno blago.

XLIII.

Kako si je Gašper ženo dobil.

(Narodna pravljica iz konjiškega okraja.)

Živela sta oče in mati sè svojim jedinim sinom Gašperjem. Srčno sta tega sina ljubila, saj je bil njiju edini otrok.

Ker sta se uže postarala in njima je bilo težavno veliko posestvo oskrbljevati, skleneta, ga sinu izročiti. Povedala sta mu to in ob enem tudi svetovala, naj bi se oženil. Gašper vdal se je takoj kot vbogljev otrok volji staršev, pa ker v vasi ni bilo nobeno dekle za njega, šel je si je po svetu neveste iskat.

Potoval je uže precej časa, ne vem za prav, kako dolgo je bilo, ko sreča v gozdu zeleno oblečenega lovca, ki je imel rudečo kapico na glavi. Ta vpraša Gašperja:

„Kam pa, moj dragi?“

„Nevesto iščem.“

„Ako hočeš, preskrbim ti jaz jako zalo in bogato nevesto, a zato moraš izpolniti to, kar bodem od tebe zahteval.“

„No, to pa že, le povejte kaj hočete od mene“, odgovori Gašper.

„Nič družega ne, samo sedem let se ne smeš osnažiti, ne umiti, ne obriti se, ne nohtov ne las porezati, ne spreobleči se.“ To izgovorivši zginil je zeleni mož z rudečo kapico.

Gašper, jako zadovoljen s to pogodbo, se takoj domov poda, kjer vse tako stori, kakor mu je zelenjak veleval.

Ko je odločeni čas pretekel, podal se je spet na pot. V gozd prišedši, zagledal je lovca, ki je uže na njega čakal. Ko se snideta, namigne mu ta rekoč: „Pojdi z menoj!“

Šla sta daleč, daleč, ko slednjič v veliko mesto prideta. Bilo je to glavno mesto iste dežele in tukaj bival je tudi kralj sè svojimi tremi hčerami, katerih lepota je daleč okoli slovela, v krasnej palači.

Lovec se s svojim spremljevalcem, ki je bil še komaj človeku podoban, naravnost tja poda. Dotaj prišedši, ponudi lovec Gašperja najstarejši kraljčini za moža, a ta mu ošabno odvrne: „Rajši si vrat pre-režem, kakor da bi to grdobo za moža vzela.“

Hudič — kajti ta je bil lovec — odide, a drugi dan pride spet z Gašperjem, ter ga srednji kraljčini ponudi; pa tudi ta mu ošabno odvrne: „Rajši skočim v vodo, kakor da bi se na to pošast omožila.“

Tudi zdaj odide hudič sè svojim spremljevalcem in pride tretji dan, ter najmlajšo, a najlepšo kraljčino vpraša, ali bi ona hotela Gašperja za moža vzeti?

„Zakaj ne bi ga vzela za moža“ odgovori ta mirno „saj ni hudodelnik.“

Zdaj pelja hudič Gašperja precej daleč iz mesta, kjer ga v najlepšega mladenčca spremeni. Tako ves okinčanega z zlatom in srebrom, ga

nazaj v kraljevo palačo pelje in najmlajšej kraljičini z besedami; „Tukaj je tvoj mož“ predstavi. Ta in kralj sta ga bila jako vesela in kmalu potem je bila gostija v istem mestu, da še nikdar taka. Tudi jaz sem bil povabljen. Dali so mi iz naprstnika jesti in iz rešeta piti, da mi je še zdaj jezik moker.

Ostale dve kraljičine ste se iz jeze, da niste Gašperja za moža vzele, umorili. Prva si je vrat prerezala, a druga je v vodo skočila.

Ko se je hudič od Gašperja poslavljal, je djal: „Jaz sem tebi eno dal, a ti meni dve.“ Nato je zginil in ni ga bilo nikoli več.

Gašper pa je po kraljevi smrti njegov naslednik postal in ker je za svoje podložne, kakor oče skrbel, ljubilo ga je celo ljudstvo.

Zapisal A. P. Arzenšek.

Dopisi.

V Vurbergu, 19. februv. 1886. (Učiteljsko društvo ptujsko) imelo jo 15. januarja svoje prvo letošnje zborovanje in ob ednem glavni zbor. Vkljub velikemu snegu zbralo se je vendar precejšno število drušvenikov. Ob ednajsti uri otvori g. predsednik zborovanje, spomnivši se s sočutnimi besedami koncem pretečenega leta umrlega g. Ignacija Lopiča, nadučitelja pri sv. Janžu na dravsk. polju, ki je bil blag kolega in ud našega društva, dokler mu lanskega leta ni mučna bolezen zabranila obiskovati zborovanj. V znamenje sočutja se navzoči vzdignejo iz svojih prostorov.

Po prečitaniu in odobrenju zadnjega zapisnika sledi poročilo gosp. predsednika o društvenem delovanju v pretečenem letu, iz katerega povzamemo da je imelo društvo sedem zborovanj, med temi edno zunaj Ptuja pri sv. Lovrencu v slov. goricah, da se je pri vseh zborovanjih predavalo v smislu daljnega naobraževanja narodnega učiteljstva in da je društvo imelo v pretečenem letu 32 rednih udov. — Zatim sledi poročilo g. denarničarja, iz katerega je razvidno, da je denarstveno stanje, ako vsi udje letnino za pretečeno leto doplačajo, povoljno. Iz poročila knjižničarja g. Kavklerja, je razvidno, da ima društvena knjižnica precejšno število bolj ali menj rabljivih knjig. Med njimi je posebno imenovati, darilo g. prof. Fr. Hubad-a v Gradcu obstoječe iz lepo vezanih knjig „Paedagogische Klassiker“. Potem najnovejše po celi Avstriji priljubljeno književniško delo: „Oesterreich-Ungarn in Wort und Bild“, ki si ga je društvo naročilo, za svojo knjižnico.

Nato predava g. Strelec, „O kralju Matjažu“, kar se je v narodni tradiciji ohranilo o nja osebi in značaju. Prav iznenadilo nas je to predavanje, ker predavanja „o narednem blagu“ dosedaj v našem društvu še ni bilo. Videli smo pa tudi, da g. predavatelj razume narodno blago tudi kritično obdelovati. Želeli bi večkrat kaj ednakega.

Zatim sledi volitev novega odbora. Voljeni so sledeči gospodje: Franc Žiber, predsednikom; France Šijanec, podpredsednikom; Božidar Weinhardt in France Zopf, zapisnikarjema; Seb. Krajnc, denarničarjem; Ivan Kavkler, knjižničarjem; Tomaž Romih, France Suher in Domicijan Serajnik, odborniki. Nato g. predsednik sklene zborovanje, zahvalivši se za zopet mu skazano čast in zaupanje ter z željo, da bi ga tudi vprihodnje podpirali odborniki, da zamore društvo vspešno delovati.

M. K.

Iz Št. Jurja ob južni železnici. Kaj pa pomeni črna zastava, ki vihra raz šolskega poslopja? prašali so 17. t. m. v trg došli; tu si srečeval šolsko mladino z žalostnimi in objokanimi obrazi, ki so se nenačadno tiho in tužno vračevali domov; pa ne le otroke, odraslim iz

trga, kakor od zunaj sem došlim si videl leskeče solze v očeh, po uzroku prašajoč si dobil kratek pa presunljiv odgovor: gospod Vučnik je umrl. Ta nepričakovani odgovor je vsakemu znanecu in prijatelju rajnega globoko ranil čuteče srce.

Da, dragi mi čitatelj! Težek udarec neizprosljive osode človeške zadel je ne le obitelj pokojnega, ampak tudi njegove tovariše in prijatelje, kojih je pokojnik prav veliko imel ne le tukaj v Št.-Jurji, ampak tudi po drugod, posebno po onih krajih, kjer je kot učitelj prejšnja leta služboval.

Rajni je bolehal že dalje časa — a ni bil v postelji; 12. t. m. v petek je še, kakor navadno poučeval ves dan; popoldne, po šoli pa smo imeli še domačo učiteljsko konferenco (nadaljevanje od četrka), h katerej je tudi on prišel, vendar je kot predsednik komaj konferenco otvoril, že po kratkem oddavši vodstvo konference službeno najstaremu odišel domov rekši, da mu je slabo. Kmalu pa mi pošlje še s svinčnikom napisan listek, v kojem me opozarja na nekoje konferenčne zadeve, kojih je prej omeniti pozabil; podpisu je pridjal še besede „pozdrav iz postlje.“ Drug dan, bila je sobota, pa je že prej ko navadno se sprehajal pri šoli gor in dol. Rekel mi je, danes popoldne pa ne pridem več v šolo, če mi ne bo bolje, tako nekako slab sem, kar vkup me vleče. Na to mu jaz pravim: Sila slabo izgledaš, pojdi kar zdaj domov, idi v postljo, zakaj si vstal, na kar se mi nasmehne in me vpraša če se ne spominjam pred kratkim izišlih ukazov.zadevajočih učiteljeve bolezn! — Šel je v šolo, pa še četrť ure ni podučeval, ko potrka pri meni ter me prosi, naj skrbim za poduk in red tudi v njegovem razredu, ker se on ne more več po koncu držati. — Šel je domov, se vlegel v postljo, iz katere so ga v torek 16. t. m., ko je bil še spreviden s sv. zakramenti — umrl je 1/8. ure zvečer, prenesli kot mrliča na mrtvaški oder.

Ko sem mu bil v nedeljo zjutraj — kakor pred večkrat prinesel nove časopise, bil je — vsaj na videz — zadovoljen, bi skoraj rekel, udan v svojo osodo, ter me silil v pogovor, dasi sem videl, da že težko govori — a zanimalo ga je še vse.

Mojega zadnjega pohoda pri njem, kakor tudi srce pretresajoče poslavljanje njegove blage obitelji od njega in nasprotno on od njih — on je bil namreč od zadnjega zdihljeja pri polnej zavesti — ne morem opisovati, nimam izrazov, manjka mi besed — potok solz oči zalije.

V. Jarc.

Novice in razne stvari.

[Iz c. k. r. štaj. dež. sv. t. a.] V svoji seji v dan 4. februvarja t. l. je vzel dež. šol. svet nadzoriteljevo poročilo o ljudskih šolah in o meščanski šoli v Gradcu na znanje in je odobril predloge, ki so se stavili na podlagi tega poročila, — je potrdil od učiteljstva sklenjene lokalne izključitve učencev na celjskem in mariborskem gimnaziju, je rešil prošnje za podpore in za priznanje starostnih doklad, kakor pritožbe glede šols. stavb in šolskih zamud, je privolil, da se ljudska šola v Selzthal-u v dvorazrednico razširi, je objavil provizorična četrta razreda v Ormožu in Hartbergu definitivnima in je odobril imenovanje večjih šolskih vodjev na prov. razširjenih šolah, v provizorične nadučitelje.

[Starostno doklado] sta dobila nadučitelja gg. Fr. Rošker v Lembahu (4.) in Franc Sernec pri spodnji št. Kungoti (3.)

[Franc Vučnik ml. †] 16. t. m. je po daljšem bolehanju umrl št. jurški nadučitelj, g. Franc Vučnik, še-le 49 let star in je bil 18. popoldan pod mnogobrojno udeležbo od blizu in daleč slovesno pokopan. Zemljica mu lahka! — Obširnejši životopis o njem prihodnjič.

[Kuhinjski pouk] se je v Bruselju kot obligaten predmet upeljal za vse deklice po vseh mestnih šolah. Novemu predmetu odločena sta dva tečaja, teoretičen in praktičen. Poučevalo se bode, kaj in kako kupovati na trgu, kako in iz katerih snovij je prirejati in kuhati tečna, okusna in zdrava jedila, mesna, močnata in druga. Vrh tega gojili bodo umno gospodinjstvo in računstvo za trg, dom in kuhinjo. V kuhí izobrazevale se bodo tudi gojenke višjih dekliških šol, katerim je odprta za praktičen poskus kuhinja v pripravljalnici za učiteljice, kjer poučujejo kuhati tudi najfinejša jedila.

Vabilo. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico bode imelo v četrtek 4. marcija t. l. dopold. svoj letošnji glavni zbor. Vzpored: 1. Naznanila in dopisi. 2. Poročilo predsednikovo o delovanju društva v minul. letu. 4. Poročilo denarničarjevo o društvenem imetju. 4. Volitev novega odbora. 5. Prostovoljno predavanje. 6. Nasveti. — K prav obilnej udeležbi vabi odbor

Vabilo. Celjsko učiteljsko društvo bode imelo 4. marca v četrtek ob 11. uri dopoldne v navadnej sobi svoj glavni občni zbor; razven navadnih poročil, volitev itd. pridejo tudi važna posvetovanja na vrsto. Komur po neugodnih razmerah za naše društveno življenje še srce ni popolnoma odreenelo, naj se tega zborovanja udeleži. Odbor.

Vabilo k zborovanju ptujskega učiteljskega društva dne 4. marca 1886 ob 1/2 11. uri dopoldne. Vspored: 1. Zapisnik in dopisi; 2. Poročilo gosp. Robiča; 3. Prostovoljno predavanje; 4. Vplačevanje letnine; 5. Nasveti. K obilnej udeležbi vabi odbor.

Posiv.

Velika šolska izložba v Karlinu (Karolinenthal), katero priredi učiteljstvo českich občnih in meščanskih šol karlinskih, bode se početkom letošnjih počitnic otvorila.

Naznanjaje tó č. učiteljskim zborom, prijateljem šolskim kakor tudi založnikom in izdelovateljem učnih pripomočkov, vabimo vse v obče in vsakega posebej k mnogobrojni udeležbi.

V izložbo sprejemajo se učni pripomočki iz okoliša občnih, meščanskih in obrtnijskih (industrialnih) šol, otročjih vrtov in humanitarnih zavodov.

Program izložbe.

V izložbi bodo zastopane naslednje stroke: 1. Petje in godba. — 2. Telovadb. orodje. — 3. Načrti šolskih poslopij (plani, fotografije šol, orodja, šolske priprave i. dr.). — 4. Zemljepis in zgodovina. — 5. Prirodopis, fizika in kemija. — 6. Računstvo, risanje, pisanje in méstvo. — 7. Učne knjige in časopisi pedagogični. — 8. Spisi za mladež. — 9. Otročji vrti. — 10. Humanitarni zavodi (Zavodi za gluho-neme, slepce in bebee.) — 11. Ženska ročna dela.

Objave sprejemljejo se do konec maja t. l. V presojo izloženih predmetov postavljena je posebna komisija.

Od izložbensk. komiteja v Karlinu,
dne 6. februvarija 1886.

Protektor izložbe: **Jan Topinka**, namestnik županov v Karlinu.

Predsednik: **Ant. Madiera**, c. kr. š. nadzornik. Namestnik: **V. Nechvile**, rav. mešč. š.

Opravitelj: **Ant. Dvoraček**, učitelj.